

Τι μας συνέβη, αλήθεια, μετά το 2009; Τι οδήγησε δύο Πρωθυπουργούς που είχαν εξασφαλισμένη τη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της Βουλής, τον Κώστα Καραμανλή στις 2 Σεπτεμβρίου του 2009 και τον Γεώργιο Παπανδρέου στις 11 Νοεμβρίου του 2011 να εγκαταλείψουν αυτοβούλως την εξουσία και να προσφύγουν ο μιν πρώτος σε εκλογές αυτοκτονίας, ο δε δεύτερος σε μια λύση κυβερνητικής συνεργασίας που ήταν προφανές ότι δεν μπορούσε να έχει μεγάλη ελπίδα ζωής; Πολλά μπορούν να λεχθούν, αλλά όλα αυτά θα είναι δευτερεύοντα ή τριτεύοντα.

Το βασικό είναι ότι ξαφνικά, όπως γίνεται με έναν σεισμό ή ένα τσουνάμι, άλλαξε εντελώς το πλαίσιο της καθημερινής ζωής του μέσου Έλληνα πολίτη. Από τις αρχές της δεκαετίας του '60, οπότε χάρη στην οικονομική πολιτική του Κωνσταντίνου Καραμανλή υλοποιήθηκαν οι μεγάλες επενδύσεις στη μεταποιητική βιομηχανία, με την τσιμεντοβιομηχανία, τα ναυπηγεία, τα διυλιστήρια, τη χαλυβουργία, τη μεταποίηση του αλουμινίου κι όλο το πλέγμα των μικρότερων βιομηχανιών και βιοτεχνιών που αυτές οι βασικές επενδύσεις επέφεραν, μέχρι και πριν από έξι χρόνια η προοπτική του Έλληνα πολίτη ήταν ένας συνεχώς διευρυνόμενος ορίζοντας ανάπτυξης, αυξημένης κατανάλωσης, ένα μέλλον που για τον μέσο, πάντα, πολίτη –γιατί υπήρχαν βεβαίως και μειοψηφικές ομάδες του πληθυσμού που δεν συμμετείχαν πλήρως και δεινοπαθούσαν– ήταν ελπιδοφόρο.

Κάθε χρόνο ζούσαμε καλύτερα απ' ό,τι στο παρελθόν και υπήρχαν εύλογες ελπίδες ότι το μέλλον θα ήταν ακόμα καλύτερο. Αυτές οι διευρυμένες προοπτικές καθόριζαν τον πολιτισμό μας, έναν πολιτισμό, θα έλεγα, ανεμελιάς και προχειρότητας, διαμόρφωναν τις κοινωνικές μας σχέσεις, που καθορίζονταν πια από την ταχύτητα και την πολυπλοκότητα. Δημιουργούσαν τη δυνατότητα αφομοίωσης των σύγχρονων τεχνολογικών εφαρμογών, μια μεγάλη κοινωνική κινητικότητα από την ύπαιθρο στην πόλη και ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες. Ήταν μια κοινωνία που εκκινείτο, και εκκινείτο προς τα πάνω με αύξηση της συνοχής στο κέντρο, δηλαδή εκεί που διαμορφώνονταν οι μεσαίες αστικές ομάδες, αλλά ταυτόχρονα και με διαφοροποίηση ανάμεσα στα άκρα της, στους λιγότερο και περισσότερο πλούσιους.

Όπως θα αποδείξουμε στη συνέχεια, η εξέλιξη αυτή στηριζόταν στη συστηματική προεξόφληση του μέλλοντος. Η ελληνική οικονομία δεν είχε την παραγωγικότητα και τους εξωτερικούς δείκτες που θα επέτρεπαν μια τέτοια αισιοδοξία. Το μέλλον προεξοφλείται με τον δανεισμό. Κάθε χρόνο η συνολική δαπάνη του ελληνικού κράτους, που μετέφερε με τον τρόπο αυτό ευημερία στο κοινωνικό σύνολο με ποικίλες και διάφορες παροχές, ήταν μεγαλύτερη από τα έσοδα.

Η διαφορά αυτή καλυπτόταν από ένα συνεχώς αυξανόμενο εσωτερικό και εξωτερικό δανεισμό. Το δημόσιο έλλειμμα μεγάλωνε, κατά εποχές σταθεροποιείτο, αλλά η γενική του τάση ήταν αυξητική και βεβαίως αυτό όλο τροφοδοτούσε ένα συνεχώς αυξανόμενο δημόσιο χρέος. Αυτή η θανάσιμη δυναμική οδήγησε στη στιγμή που η παγκόσμια αγορά συνδύασε το χρέος και το έλλειμμα, το ύψος, αν θέλετε, των υδάτων της λίμνης και τη ροή του ποταμού που χυνόταν σ' αυτήν, και έβγαλε το συμπέρασμα ότι επίκειται πλημμύρα και κατακλυσμός. Κι εκεί δεν σταμάτησε να μας δανείζει, όπως αφελώς μερικοί ισχυρίζονται, απλώς αποφάσισε να μας δανείζει με αυξημένα επιτόκια, που επέβαλλε αυτή η επικίνδυνη και δυσβάστακτη κατάσταση συνεχώς διευρυνόμενων ελλειμμάτων και ενός χρέους που γιγαντωνόταν. Το άμεσο μέλλον πλέον ήταν ζοφερό: δυσθεώρητα επιτόκια και συνεχής διεύρυνση του χρέους και των ελλειμμάτων, δηλαδή χρεοκοπία.